Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 18ης Ιουνίου 2013*

«Συμπράξεις — Άρθρο 101 ΣΛΕΕ — Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 — Άρθρα 5 και 23, παράγραφος 2 — Υποκειμενικές προϋποθέσεις επιβολής προστίμου — Συνέπειες νομικής συμβουλής ή αποφάσεως εθνικής αρχής ανταγωνισμού — Δυνατότητα της εθνικής αρχής ανταγωνισμού να διαπιστώνει παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης χωρίς να επιβάλλει πρόστιμο»

Στην υπόθεση C-681/11,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Oberster Gerichtshof (Αυστρία) με απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2011, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 27 Δεκεμβρίου 2011, στο πλαίσιο της δίκης

Bundeswettbewerbsbehörde,

Bundeskartellanwalt

κατά

Schenker & Co. AG,

ABX Logistics (Austria) GmbH,

Alpentrans Spedition und Transport GmbH,

Logwin Invest Austria GmbH,

DHL Express (Austria) GmbH,

G. Englmayer Spedition GmbH,

Express-Interfracht Internationale Spedition GmbH,

A. Ferstl Speditionsgesellschaft mbH,

Spedition, Lagerei und Beförderung von Gütern mit Kraftfahrzeugen Alois Herbst GmbH & Co. KG,

Johann Huber Spedition und Transportgesellschaft mbH,

Kapeller Internationale Spedition GmbH,

Keimelmayr Speditions- u. Transport GmbH,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

Koch Spedition GmbH,

Maximilian Schludermann, με την ιδιότητα του εκκαθαριστή της εταιρίας Kubicargo Speditions GmbH,

Kühne + Nagel GmbH,

Lagermax Internationale Spedition Gesellschaft mbH,

Morawa Transport GmbH,

Johann Ogris Internationale Transport- und Speditions GmbH,

Logwin Road + Rail Austria GmbH,

Internationale Spedition Schneckenreither Gesellschaft mbH,

Leopold Schöffl GmbH & Co. KG,

«Spedpack»-Speditions- und Verpackungsgesellschaft mbH,

Johann Strauss GmbH,

Thomas Spedition GmbH,

Traussnig Spedition GmbH,

Treu SpeditionsgesmbH,

Spedition Anton Wagner GmbH,

Gebrüder Weiss GmbH,

Wildenhofer Spedition und Transport GmbH,

Marehard u. Wuger Internat. Speditions- u. Logistik GmbH,

Rail Cargo Austria AG,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους B. Σκουρή, Πρόεδρο, K. Lenaerts, αντιπρόεδρο, A. Tizzano, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič και M. Berger, προέδρους τμήματος, E. Juhász (εισηγητή), U. Lõhmus, E. Levits, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, J.-J. Kasel, M. Safjan, D. Šváby και A. Prechal, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: C. Strömholm, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 15ης Ιανουαρίου 2013,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Bundeswettbewerbsbehörde, εκπροσωπούμενη από τους T. Thanner και K. Frewein και από την N. Harsdorf Enderndorf,

— ο Bundeskartellanwalt, εκπροσωπούμενος από τον A. Mair,

— η Schenker & Co. AG, εκπροσωπούμενη από τους A. Reidlinger και F. Stenitzer, Rechtsanwälte,

— οι ABX Logistics (Austria) GmbH, Logwin Invest Austria GmbH και Logwin Road + Rail Austria GmbH, εκπροσωπούμενες από τους A. Ablasser-Neuhuber και G. Fussenegger, Rechtsanwälte,

— οι Alpentrans Spedition und Transport GmbH, Kapeller Internationale Spedition GmbH, Johann Strauss GmbH και Wildenhofer Spedition und Transport GmbH, εκπροσωπούμενες από τον N. Gugerbauer, Rechtsanwalt,

— η DHL Express (Austria) GmbH, εκπροσωπούμενη από τον F. Urlesberger, Rechtsanwalt,

— οι G. Englmayer Spedition GmbH, Internationale Spedition Schneckenreither Gesellschaft mbH και Leopold Schöffl GmbH & Co. KG, εκπροσωπούμενες από τους M. Stempkowski και M. Oder, Rechtsanwälte,

— η Express-Interfracht Internationale Spedition GmbH, εκπροσωπούμενη από τον D. Thalhammer, Rechtsanwalt,

— η Kühne + Nagel GmbH, εκπροσωπούμενη από τον M. Fellner, Rechtsanwalt,

— η Lagermax Internationale Spedition Gesellschaft mbH, εκπροσωπούμενη από την K. Wessely, Rechtsanwältin,

— οι Johann Ogris Internationale Transport- und Speditions GmbH και Traussnig Spedition GmbH, εκπροσωπούμενες από τον M. Eckel, Rechtsanwalt,

— η Gebrüder Weiss GmbH, εκπροσωπούμενη από την I. Hartung, Rechtsanwältin,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον L. D'Ascia, avvocato dello Stato,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Szpunar και B. Majczyna,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους N. von Lingen, M. Kellerbauer και L. Malferrari,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 28ης Φεβρουαρίου 2013,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Bundeswettbewerbsbehörde (ομοσπονδιακής αρχής ανταγωνισμού) και του Bundeskartellanwalt (ομοσπονδιακού εισαγγελέα για συμπράξεις επιχειρήσεων) και, αφετέρου, 31 επιχειρήσεων, μεταξύ των οποίων η Schenker & Co. AG (στο εξής: Schenker), με αντικείμενο τη διαπίστωση παραβάσεως του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και των διατάξεων του εθνικού δικαίου των συμπράξεων καθώς και την επιβολή προστίμου βάσει των διατάξεων του εθνικού δικαίου.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Η πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα [101 ΣΛΕΕ] και [102 ΣΛΕΕ] (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1), ορίζει τα εξής:

«Η εγκαθίδρυση καθεστώτος ικανού να αποτρέπει τη νόθευση του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά προϋποθέτει τη μεθόδευση της αποτελεσματικής και ομοιόμορφης εφαρμογής των άρθρων [101 ΣΛΕΕ] και [102 ΣΛΕΕ] στην Κοινότητα. […]»

4 Το άρθρο 5 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αρμοδιότητες των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών», προβλέπει τα εξής:

«Οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών είναι αρμόδιες να εφαρμόζουν τα άρθρα [101 ΣΛΕΕ] και [102 ΣΛΕΕ] σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Προς τον σκοπό αυτό, δύνανται, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν καταγγελίας, να εκδίδουν τις ακόλουθες αποφάσεις:

— για την παύση της παράβασης,

— για τη λήψη προσωρινών μέτρων,

— για την αποδοχή ανάληψης δεσμεύσεων,

— για την επιβολή προστίμου, χρηματικής ποινής ή κάθε άλλης κύρωσης προβλεπόμενης από την εθνική τους νομοθεσία.

Εάν με βάση τις πληροφορίες που διαθέτουν διαπιστώσουν ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις μιας απαγόρευσης, δύνανται επίσης να αποφαίνονται ότι δεν συντρέχει λόγος δράσης από μέρους τους.»

5 Το άρθρο 7 του κανονισμού 1/2003, με τίτλο «Διαπίστωση και παύση της παράβασης», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Εάν η Επιτροπή διαπιστώσει, κατόπιν καταγγελίας ή αυτεπαγγέλτως, παράβαση του άρθρου [101 ΣΛΕΕ] ή [102 ΣΛΕΕ], δύναται να υποχρεώσει με απόφασή της τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων να θέσουν τέλος στη διαπιστωθείσα παράβαση. […] Εφόσον έχει σχετικό έννομο συμφέρον, η Επιτροπή μπορεί επίσης να διαπιστώνει ότι η παράβαση έχει διαπραχθεί στο παρελθόν.»

6 Το άρθρο 10 του εν λόγω κανονισμού, με τίτλο «Διαπίστωση του ανεφάρμοστου», προβλέπει στο πρώτο εδάφιο τα εξής:

«Εφόσον το απαιτεί το κοινοτικό δημόσιο συμφέρον σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων [101 ΣΛΕΕ] και [102 ΣΛΕΕ], η Επιτροπή μπορεί αυτεπαγγέλτως να αποφανθεί με απόφασή της ότι το άρθρο [101 ΣΛΕΕ] δεν είναι εφαρμοστέο ως προς μια συμφωνία, απόφαση ένωσης επιχειρήσεων ή

εναρμονισμένη πρακτική, είτε επειδή δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου [101], παράγραφος 1, [ΣΛΕΕ] είτε επειδή πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου [101], παράγραφος 3, [ΣΛΕΕ].»

7 Το άρθρο 15, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1/2003 έχει ως εξής:

«Οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών μπορούν να υποβάλλουν εξ ιδίας πρωτοβουλίας γραπτές παρατηρήσεις στα εθνικά δικαστήρια της χώρας τους σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου [101 ΣΛΕΕ] ή του άρθρου [102 ΣΛΕΕ]. Με την άδεια του εν λόγω δικαστηρίου, μπορούν επίσης να υποβάλλουν προφορικές παρατηρήσεις στα εθνικά δικαστήρια των οικείων κρατών μελών. Όταν το απαιτεί η συνεπής εφαρμογή του άρθρου [101 ΣΛΕΕ] ή [102 ΣΛΕΕ], η Επιτροπή δύναται να υποβάλλει εξ ιδίας πρωτοβουλίας γραπτές παρατηρήσεις στα δικαστήρια των κρατών μελών. Με την άδεια του εν λόγω δικαστηρίου μπορεί επίσης να υποβάλλει προφορικές παρατηρήσεις.»

8 Το άρθρο 23, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού ορίζει ότι η Επιτροπή μπορεί, με απόφασή της, να επιβάλει πρόστιμα σε επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων, σε περίπτωση που αυτές, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, παραβούν τις διατάξεις των άρθρων 101 ΣΛΕΕ ή 102 ΣΛΕΕ.

9 Κατά το άρθρο 23, παράγραφος 5, του ίδιου κανονισμού, «οι αποφάσεις που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή των παραγράφων 1 και 2 δεν έχουν ποινικό χαρακτήρα».

Το αυστριακό δίκαιο

10 Το άρθρο 16 του Kartellgesetz 1988 (νόμου του 1988 περί συμπράξεων, *BGBl.* 600/1988), που ίσχυε μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1989 και 31ης Δεκεμβρίου 2005, όριζε τα εξής:

«Συμπράξεις ελάχιστης σημασίας είναι όσες, κατά τον χρόνο της συστάσεώς τους, αφορούν την κατοχή μεριδίου αγοράς που δεν υπερβαίνει

1. το 5 % στη συνολική εγχώρια αγορά και

2. το 25 % σε τυχόν εγχώρια τοπική επιμέρους αγορά.»

11 Το άρθρο 18, παράγραφος 1, σημείο 1, του Kartellgesetz 1988 όριζε τα εξής:

«Απαγορεύεται η έστω και μερική σύσταση συμπράξεων υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

1) πριν από τη χορήγηση οριστικής άδειας (άρθρα 23 και 26): εξαιρούνται οι εναρμονισμένες πρακτικές, οι ακολουθούμενες απλώς στην πράξη συμπράξεις και οι συμπράξεις ελάχιστης σημασίας εκτός αν η είσοδος και άλλης επιχειρήσεως στη σύμπραξη συνεπάγεται την υπέρβαση των ανώτατων ορίων του άρθρου 16».

12 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του Kartellgesetz 2005 (νόμου του 2005 περί συμπράξεων, *BGBl.* I, 61/2005), που ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 2006, προβλέπει τα εξής:

«Απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και οι εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων που έχουν σκοπό ή αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη στρέβλωση του ανταγωνισμού (συμπράξεις).»

13 Το άρθρο 2, παράγραφος 2, σημείο 1, του Kartellgesetz 2005 ορίζει τα εξής:

«Σε κάθε περίπτωση, εξαιρούνται από την προβλεπόμενη στην παράγραφο 1 απαγόρευση οι ακόλουθες συμπράξεις:

1) οι συμπράξεις επιχειρήσεων οι οποίες κατέχουν στη συνολική εγχώρια αγορά μερίδιο που δεν υπερβαίνει το 5 % και σε τυχόν εγχώρια γεωγραφική υποαγορά μερίδιο που δεν υπερβαίνει το 25 % (συμπράξεις ελάχιστης σημασίας)».

14 Το άρθρο 29, σημείο 1, στοιχεία a και d, του Kartellgesetz 2005 έχει ως εξής:

«Το Kartellgericht [αρμόδιο για τις συμπράξεις δικαστήριο] υποχρεούται να επιβάλλει

1) σε επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων πρόστιμα που αντιστοιχούν έως και στο 10 % του συνολικού κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά το προηγούμενο οικονομικό έτος, εφόσον η επιχείρηση ή η ένωση επιχειρήσεων, από πρόθεση ή από αμέλεια,

a) έχει παραβιάσει την απαγόρευση της συστάσεως συμπράξεων (άρθρο 1), την απαγόρευση των καταχρηστικών πρακτικών (άρθρο 5), [...]

[...]

ή

d) έχει παραβεί τις διατάξεις των άρθρων [101 ΣΛΕΕ] ή [102 ΣΛΕΕ]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

15 Όπως προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, οι αναιρεσίβλητες της κύριας δίκης ήταν μέλη του Spediteurs-Sammelladungs-Konferenz (συντονιστικού συμβουλίου των μεταφορέων ομαδικής αποστολής, στο εξής: SSK). Η SSK αποτελούσε ένωση συμφερόντων συγκροτούμενη από ορισμένα τακτικά μέλη της Zentralverband der Spediteure (ομοσπονδίας των μεταφορέων, στο εξής: Zentralverband). Η Zentralverband, που έχει τη μορφή σωματείου, εκπροσωπεί τα συλλογικά συμφέροντα των μεταφορέων και των παρόχων υπηρεσιών υλικοτεχνικής υποστήριξης που έχουν άδεια πραγματοποιήσεως μεταφορών.

16 Στις 30 Μαΐου 1994 ιδρύθηκε η SSK ως εταιρία αστικού δικαίου υπό τη διαλυτική αίρεση της χορηγήσεως άδειας από το Kartellgericht. Κατά το σημείο 1 και το σημείο 7.1 της συμφωνίας-πλαισίου για την SSK, αυτή είχε σκοπό «να εξασφαλίσει στους αποστολείς και στους τελικούς καταναλωτές χαμηλότερα κόμιστρα για τις οδικές και σιδηροδρομικές ομαδικές αποστολές (σε σύγκριση με τα κόμιστρα που ζητεί ο οργανισμός σιδηροδρόμων για τις τμηματικές αποστολές και να διευκολύνει, δημιουργώντας ενιαίους όρους ανταγωνισμού, τον θεμιτό ανταγωνισμό μεταξύ των μελών της, η δε επίτευξη του σκοπού αυτού [...] θα επιδιωχθεί σύμφωνα ιδίως με το αυστριακό δίκαιο των συμπράξεων και τη νομοθεσία της [Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ)] σχετικά με τις συμπράξεις».

17 Στις 28 Ιουνίου 1994 υποβλήθηκε στο Kartellgericht αίτηση χορηγήσεως άδειας για την SSK ως σύμπραξη βασιζόμενη σε συμφωνία αυτοτελών επιχειρήσεων (Vereinbarungskartell). Η εν λόγω αίτηση εξέθετε τις κυριότερες διατάξεις της εν λόγω συμφωνίας-πλαισίου και εξέταζε το ζήτημα από απόψεως δικαίου της Ένωσης και του ΕΟΧ. Κατά την αίτηση αυτή, η SSK αφορούσε μόνο τις ενδοαυστριακές ομαδικές αποστολές αγαθών και δεν επηρέαζε το εμπόριο μεταξύ της Αυστρίας και των άλλων κρατών του ΕΟΧ. Επιπλέον, διευκρινιζόταν ότι λόγω του πολύ χαμηλού μεριδίου στην αγορά, δηλαδή κάτω από το 2 % της αυστριακής αγοράς μεταφοράς εμπορευμάτων, δεν γινόταν

αισθητός κανένας περιορισμός του ανταγωνισμού, δεν υπήρχε στεγανοποίηση της αγοράς και, ως εκ τούτου, η αγορά ήταν ανοικτή στους αλλοδαπούς επιχειρηματίες. Η paritätischer Ausschuss für Kartellangelegenheiten (επιτροπή ισομερούς εκπροσωπήσεως για θέματα ανταγωνισμού) εκτίμησε ότι από οικονομικής απόψεως δεν υπήρχε δικαιολογητικό έρεισμα για τη λειτουργία της SSK, οπότε η εν λόγω αίτηση χορηγήσεως άδειας αποσύρθηκε.

18 Με υπόμνημα της 6ης Φεβρουαρίου 1995, η Zentralverband ζήτησε από το Kartellgericht να αναγνωρίσει ότι η SSK αποτελεί σύμπραξη ελάχιστης σημασίας (Bagatellkartell) κατά την έννοια του άρθρου 16 του Kartellgesetz 1988 και ότι συνεπώς για τη σύμπραξη αυτή δεν ήταν αναγκαία η χορήγηση άδειας. Στο υπόμνημα αυτό περιγράφονταν πλήρως η ίδρυση της SSK, η σύναψη της σχετικής συμφωνίας-πλαισίου, το υπόδειγμα για την από κοινού διαμόρφωση των τιμολογίων στο μέλλον και το σύστημα των κατ' εξαίρεση πελατών. Με διάταξη της 2ας Φεβρουαρίου 1996, το Kartellgericht αναγνώρισε ότι η SSK αποτελεί σύμπραξη ελάχιστης σημασίας κατά την έννοια του άρθρου 16 του εν λόγω νόμου. Αφού δεν ασκήθηκε ένδικο μέσο, η διάταξη αυτή κατέστη τελεσίδικη.

19 Το δικηγορικό γραφείο, στο οποίο αποτάθηκε ο Kartellbevollmächtigte (εκπρόσωπος της συμπράξεως) της SSK για την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, είχε επίσης την άποψη ότι η SSK αποτελούσε σύμπραξη ελάχιστης σημασίας. Με επιστολή της 11ης Μαρτίου 1996, το εν λόγω δικηγορικό γραφείο επισήμανε τα σημεία στα οποία έπρεπε να δοθεί προσοχή για τη λειτουργία της SSK ως συμπράξεως ελάχιστης σημασίας. Αντιθέτως, η επιστολή αυτή δεν πραγματεύεται το ζήτημα του συμβατού της συμπράξεως αυτής με το δίκαιο της Ένωσης περί συμπράξεων.

20 Με την προοπτική της ενάρξεως της ισχύος, την 1η Ιανουαρίου 2006, του Kartellgesetz 2005, η Zentralverband ζήτησε από το εν λόγω δικηγορικό γραφείο να εξετάσει τις συνέπειες που θα είχε ο νέος αυτός νόμος για την SSK. Το εν λόγω δικηγορικό γραφείο, στην απάντησή του της 15ης Ιουλίου 2005, εξέφρασε την άποψη ότι έπρεπε να ελεγχθεί κατά πόσον το μερίδιο αγοράς της SSK υπερέβαινε το όριο του 5 % στην εγχώρια αγορά και, σε περίπτωση υπερβάσεως του ποσοστού αυτού, κατά πόσον οι συμφωνίες που είχαν συναφθεί στο πλαίσιο της SSK εξαιρούνταν από την απαγόρευση των συμπράξεων. Η απάντηση αυτή δεν πραγματεύεται το ζήτημα του συμβατού της SSK με το δίκαιο της Ένωσης περί συμπράξεων.

21 Η Zentralverband, με έρευνα που πραγματοποίησε μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, καταμέτρησε τα μερίδια αγοράς που κατείχαν τα μέλη της SSK στον τομέα των ενδοαυστριακών ομαδικών αποστολών εμπορευμάτων κατά τα έτη 2004, 2005 και 2006. Κατά τον υπολογισμό των διαφόρων μεριδίων αγοράς, η Zentralverband εφάρμοσε τις αρχές σχετικά με την οριοθέτηση της αγοράς και τον υπολογισμό των μεριδίων αγοράς, στις οποίες είχαν στηριχθεί τόσο η αίτηση αναγνωριστικής αποφάσεως που είχε υποβάλει η Zentralverband όσο και η επ' αυτής εκδοθείσα διάταξη του Kartellgericht. Από την καταμέτρηση αυτή προέκυψε ότι η SSK κατείχε μερίδια αγοράς 3,82 % κατά το 2005 και 3,23 % κατά το 2006. Το γεγονός ότι η SSK εξακολουθούσε να βρίσκεται κάτω από το όριο του 5 % κατά τα δύο προαναφερθέντα έτη ανακοινώθηκε στα σπουδαιότερα τουλάχιστον μέλη της SSK. Κατά το αιτούν δικαστήριο, αποκλείεται να υπήρξε μέχρι και το 2004 υπέρβαση του ορίου του 5 % λόγω προσχωρήσεως άλλων εταιριών.

22 Στις 11 Οκτωβρίου 2007 η Επιτροπή ανακοίνωσε ότι την προηγούμενη ημέρα ορισμένοι υπάλληλοί της πραγματοποίησαν αιφνιδιαστικούς ελέγχους στους επαγγελματικούς χώρους διαφόρων επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες διεθνών μεταφορών και ότι είχε λόγους να θεωρεί ότι οι εν λόγω επιχειρήσεις παρέβησαν ενδεχομένως ορισμένες διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ οι οποίες απαγορεύουν τις περιοριστικές του ανταγωνισμού πρακτικές των επιχειρήσεων.

23 Στις 29 Νοεμβρίου 2007 έγιναν διαβουλεύσεις μεταξύ του διοικητικού συμβουλίου της SSK και του προεδρείου της Zentralverband καθώς και ενός εκπροσώπου του δικηγορικού γραφείου στο οποίο είχε αποταθεί η SSK, οι οποίες είχαν ως αντικείμενο την εφαρμογή του αυστριακού και του ευρωπαϊκού δικαίου του ανταγωνισμού στη συνεργασία εντός της SSK και εντός της Zentralverband. Τότε διατυπώθηκαν για πρώτη φορά επιφυλάξεις ως προς τη νομιμότητα της SSK ως συμπράξεως ελάχιστης

σημασίας. Έγινε επίσης μνεία του κινδύνου εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης περί συμπράξεων, δεδομένης της δυσκολίας να διαπιστωθεί κατά πόσον τυχόν συμβάσεις ή συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων είναι όντως ικανές να επηρεάσουν το διακρατικό εμπόριο. Κατόπιν τούτου, το διοικητικό συμβούλιο της SSK αποφάσισε ομοφώνως την άμεση λύση της SSK.

24 Στις 18 Φεβρουαρίου 2010 η Bundeswettbewerbsbehörde ζήτησε από το Oberlandesgericht Wien, δικάζον ως δικαστήριο αρμόδιο για υποθέσεις συμπράξεων, να αναγνωρίσει ότι η Schenker είχε παραβεί, μεταξύ άλλων, το άρθρο 101 ΣΛΕΕ, χωρίς όμως να της επιβάλει πρόστιμο, και αντιθέτως να επιβάλει πρόστιμο στις λοιπές αναιρεσίβλητες της κύριας δίκης για παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Κατά την Bundeswettbewerbsbehörde, από το 1994 μέχρι τις 29 Νοεμβρίου 2007 οι αναιρεσίβλητες της κύριας δίκης, καθόσον είχαν συμφωνήσει από κοινού τα κόμιστρα των ενδοαυστριακών ομαδικών αποστολών αγαθών, μετείχαν σε μια ενιαία, σύνθετη και πολυσχιδή παράβαση του εθνικού και του ευρωπαϊκού δικαίου των συμπράξεων.

25 Οι αναιρεσίβλητες της κύριας δίκης ζήτησαν την απόρριψη του αιτήματος της Bundeswettbewerbsbehörde και, με την εξαίρεση της Schenker, δεν δέχθηκαν, μεταξύ άλλων, ότι είχαν υπαιτιότητα, με το επιχείρημα ότι το Kartellgericht είχε αναγνωρίσει ότι η SSK αποτελούσε σύμπραξη ελάχιστης σημασίας και ήταν ευρέως γνωστή και ότι οι ίδιες είχαν συμβουλευθεί ένα αξιόπιστο δικηγορικό γραφείο με πείρα στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού. Υποστήριξαν ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν είχε εφαρμογή, διότι ο περιορισμός του ανταγωνισμού δεν είχε επιπτώσεις στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.

26 Με διάταξη της 22ας Φεβρουαρίου 2011, το Oberlandesgericht Wien απέρριψε το προαναφερθέν αίτημα της Bundeswettbewerbsbehörde.

27 Ως αιτιολογία για την απόρριψη του ως άνω αιτήματος το Oberlandesgericht Wien παρέθεσε κυρίως την έλλειψη υπαιτιότητας των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων κατά τη συνομολόγηση των συμφωνιών καθορισμού τιμών, δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις αυτές μπορούσαν να στηριχθούν στη διάταξη της 2ας Φεβρουαρίου 1996 με την οποία το Kartellgericht είχε αναγνωρίσει ότι η μεταξύ τους συμφωνία αποτελούσε σύμπραξη ελάχιστης σημασίας. Επομένως, κατά το Oberlandesgericht Wien, από τη διάταξη αυτή του Kartellgericht συνάγεται ότι η σύσταση της SSK δεν επηρέασε το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, οπότε δεν υπήρξε παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Επιπλέον, το Oberlandesgericht Wien εκτιμά ότι η έλλειψη υπαιτιότητας των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων συνάγεται επίσης από το γεγονός ότι οι μετέχουσες στη σύμπραξη επιχειρήσεις ζήτησαν προηγουμένως νομική συμβουλή από εξειδικευμένο στο δίκαιο των συμπράξεων δικηγορικό γραφείο όσον αφορά τη νομιμότητα της συμπεριφοράς τους.

28 Όσον αφορά τη Schenker, η οποία υπέβαλε αίτημα επιείκειας και συνεργάστηκε με τη διοίκηση κατά τη διαδικασία της έρευνας που διενεργήθηκε σχετικά με το δίκαιο των συμπράξεων, η Bundeswettbewerbsbehörde ζήτησε να διαπιστωθεί η παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του αυστριακού δικαίου των συμπράξεων χωρίς να επιβληθεί πρόστιμο. Το Oberlandesgericht Wien απέρριψε το αίτημα αυτό, με το σκεπτικό ότι, δυνάμει των άρθρων 5, 7 και 10 του κανονισμού 1/2003, εναπόκειται αποκλειστικώς στην Επιτροπή να διαπιστώνει παραβάσεις χωρίς να επιβάλλει πρόστιμο.

29 Η Bundeswettbewerbsbehörde και ο Bundeskartellanwalt άσκησαν αναίρεση κατά της διατάξεως του Oberlandesgericht Wien. Με δικόγραφο της 12ης Σεπτεμβρίου 2011, η Επιτροπή υπέβαλε γραπτές παρατηρήσεις επί της ενώπιον του Oberster Gerichtshof εκκρεμούς υποθέσεως, δυνάμει του άρθρου 15 του κανονισμού 1/2003.

30 Στο πλαίσιο αυτό, το Oberster Gerichtshof αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Επιτρέπεται η επιβολή προστίμου σε επιχείρηση για τις παραβάσεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ τις οποίες έχει διαπράξει, αν η επιχείρηση τελούσε σε πλάνη σχετικά με τη νομιμότητα της συμπεριφοράς της και η πλάνη αυτή είναι συγγνωστή;

Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα:

α) Πρέπει να γίνεται δεκτό ότι η πλάνη σχετικά με τη νομιμότητα της συμπεριφοράς είναι συγγνωστή, αν, αφενός, η επιχείρηση έχει ενεργήσει σύμφωνα με τις συμβουλές ενός νομικού συμβούλου με πείρα στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού και, αφετέρου, το γεγονός ότι οι συμβουλές ήσαν εσφαλμένες δεν ήταν προφανές ούτε μπορούσε να διαπιστωθεί κατόπιν ελέγχου που κανονικά έπρεπε να πραγματοποιήσει η επιχείρηση;

β) Πρέπει να γίνεται δεκτό ότι η πλάνη σχετικά με τη νομιμότητα της συμπεριφοράς είναι συγγνωστή, αν η επιχείρηση πίστευε ότι ήταν ορθή η απόφαση της αρμόδιας για τον ανταγωνισμό εθνικής αρχής, η οποία εξέτασε την οικεία συμπεριφορά με γνώμονα το εθνικό δίκαιο ανταγωνισμού και μόνο και αποφάνθηκε ότι η συμπεριφορά αυτή ήταν θεμιτή;

2) Έχουν οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού την αρμοδιότητα να διαπιστώνουν ότι μια επιχείρηση μετείχε σε σύμπραξη που αντέβαινε στο δίκαιο ανταγωνισμού της Ένωσης, αν στην επιχείρηση δεν πρόκειται να επιβληθεί κανένα πρόστιμο, διότι έχει ζητήσει την εφαρμογή της ρυθμίσεως για τους συνεργαζόμενους με τις αρχές παραβάτες;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

31 Το αιτούν δικαστήριο, με τα προδικαστικά ερωτήματά του, ζητεί διευκρινίσεις όσον αφορά τις υποκειμενικές προϋποθέσεις για την επιβολή προστίμου σε όποιον διαπράττει παράβαση των κανόνων του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης, και ειδικότερα όσον αφορά τις συνέπειες που μπορεί να έχει επί των προϋποθέσεων αυτών ορισμένη νομική συμβουλή ή ορισμένη απόφαση εθνικής αρχής αρμόδιας για τον ανταγωνισμό. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης να διευκρινιστεί αν η εθνική αρχή ανταγωνισμού μπορεί να διαπιστώνει ορισμένη παράβαση των κανόνων του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης χωρίς να επιβάλλει πρόστιμο στην επιχείρηση που τους έχει παραβεί, όταν η εν λόγω επιχείρηση έχει ενταχθεί σε πρόγραμμα επιείκειας.

32 Τα ερωτήματα αυτά έχουν υποβληθεί στο πλαίσιο εθνικής διαδικασίας επί υποθέσεως ανταγωνισμού με αντικείμενο την εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού και από τα εθνικά δικαστήρια κατά τη διάρκεια χρονικής περιόδου που εκτείνεται μεταξύ του έτους 1994 και της 29ης Νοεμβρίου 2007, δηλαδή περιόδου εν μέρει μεταγενέστερης της 1ης Μαΐου 2004, ημερομηνίας ενάρξεως της εφαρμογής του κανονισμού 1/2003. Επιπροσθέτως, το αιτούν δικαστήριο, επεξηγώντας τα ερωτήματά του, αναφέρει ως νομική βάση των ερωτημάτων του, πέραν της σχετικής διατάξεως της Συνθήκης, και τον κανονισμό αυτό.

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

33 Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσία αν το άρθρο 101 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι επιτρέπεται να μην επιβάλλεται πρόστιμο σε επιχείρηση η οποία έχει παραβεί τη διάταξη αυτή, όταν η εν λόγω παράβαση οφείλεται σε πλάνη στην οποία τελούσε η επιχείρηση σχετικά με τη νομιμότητα της συμπεριφοράς της λόγω του περιεχομένου νομικής συμβουλής δικηγόρου ή λόγω του περιεχομένου αποφάσεως εθνικής αρχής ανταγωνισμού.

34 Κατά το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, η Επιτροπή μπορεί με απόφασή της να επιβάλλει πρόστιμα σε επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων, σε περίπτωση που αυτές, «εκ προθέσεως ή εξ αμελείας», διαπράττουν παράβαση των διατάξεων των άρθρων 101 ΣΛΕΕ ή 102 ΣΛΕΕ.

35 Το άρθρο 5 του κανονισμού 1/2003 καθορίζει τις αρμοδιότητες των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών για την εφαρμογή των άρθρων 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ και προβλέπει ότι οι αρχές αυτές μπορούν, μεταξύ άλλων, να επιβάλλουν πρόστιμα, χρηματικές ποινές ή κάθε άλλη κύρωση προβλεπόμενη από την εθνική τους νομοθεσία. Πάντως, από το γράμμα του εν λόγω άρθρου δεν προκύπτει ότι η λήψη των προβλεπόμενων από τον κανονισμό αυτό μέτρων εφαρμογής προϋποθέτει τη συνδρομή υποκειμενικών προϋποθέσεων.

36 Εντούτοις, αν τα κράτη μέλη, ενεργώντας προς το γενικό συμφέρον που συνίσταται στην ομοιόμορφη εφαρμογή των άρθρων 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ στην Ένωση, θεσπίζουν υποκειμενικές προϋποθέσεις στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 5 του κανονισμού 1/2003, οι προϋποθέσεις αυτές, προκειμένου να μη διακυβεύεται η αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης, πρέπει να είναι τουλάχιστον εξίσου αυστηρές με την προϋπόθεση που προβλέπει το άρθρο 23 του κανονισμού 1/2003.

37 Όσον αφορά το ζήτημα κατά πόσον μια παράβαση τελέστηκε εκ προθέσεως ή εξ αμελείας και αν, για τον λόγο αυτό, μπορεί να τιμωρηθεί με πρόστιμο, δυνάμει του άρθρου 23, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1/2003, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η εν λόγω προϋπόθεση πληρούται όταν η επιχείρηση δεν μπορεί να αγνοεί ότι η συμπεριφορά της είναι αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, ανεξάρτητα από το αν είχε ή όχι επίγνωση της παραβάσεως των κανόνων της Συνθήκης περί ανταγωνισμού (βλ. αποφάσεις της 8ης Νοεμβρίου 1983, 96/82 έως 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 και 110/82, IAZ International Belgium κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3369, σκέψη 45, της 9ης Νοεμβρίου 1983, 322/81, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3461, σκέψη 107, και της 14ης Οκτωβρίου 2010, C-280/08 P, Deutsche Telekom κατά Επιτροπής, Συλλογή 2010, σ. I-9555, σκέψη 124).

38 Επομένως, το γεγονός ότι η εμπλεκόμενη επιχείρηση προέβη σε εσφαλμένο νομικό χαρακτηρισμό της συμπεριφοράς της, επί της οποίας στηρίχθηκε η διαπίστωση της παραβάσεως, δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια την απαλλαγή της από την επιβολή προστίμου, αν δεν μπορούσε να αγνοεί ότι η συμπεριφορά της ήταν αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού.

39 Όπως προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, τα μέλη της SSK καθόρισαν από κοινού τα κόμιστρα για τις υπηρεσίες εγχώριας ομαδικής αποστολής αγαθών σε ολόκληρη την αυστριακή επικράτεια. Είναι προφανές ότι οι επιχειρήσεις που καθορίζουν άμεσα και από κοινού τις τιμές πωλήσεως των αγαθών ή υπηρεσιών τους δεν μπορούν να αγνοούν ότι η συμπεριφορά τους αυτή είναι αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού. Εξ αυτού έπεται ότι, σε περιπτώσεις όπως αυτή της κύριας δίκης, πληρούται η προϋπόθεση του άρθρου 23, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1/2003.

40 Τέλος, υπενθυμίζεται ότι οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού μπορούν κατ' εξαίρεση να αποφασίζουν να μην επιβάλλουν πρόστιμο, ακόμη και όταν η επιχείρηση έχει παραβεί εκ προθέσεως ή εξ αμελείας το άρθρο 101 ΣΛΕΕ. Τούτο μπορεί να συμβαίνει ιδίως όταν μια γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, όπως η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, είναι αντίθετη προς την επιβολή προστίμου.

41 Εντούτοις, ουδείς δύναται να προβάλλει την παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, αν δεν του έχουν δοθεί συγκεκριμένες διαβεβαιώσεις εκ μέρους του αρμόδιου διοικητικού οργάνου (βλ. αποφάσεις της 17ης Μαρτίου 2011, C-221/09, AJD Tuna, Συλλογή 2011, σ. I-1655, σκέψη 72, και της 14ης Μαρτίου 2013, C-545/11, Agrargenossenschaft Neuzelle,

σκέψη 25). Επομένως, η νομική συμβουλή δικηγόρου δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να δημιουργεί στην επιχείρηση τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ότι η συμπεριφορά της δεν συνιστά παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ ή δεν πρόκειται να τιμωρηθεί με πρόστιμο.

42 Οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού, δεδομένου ότι δεν έχουν την αρμοδιότητα να λαμβάνουν αρνητικές αποφάσεις, δηλαδή αποφάσεις με τις οποίες να διαπιστώνεται ότι δεν υφίσταται παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ (απόφαση της 3ης Μαΐου 2011, C-375/09, Tele2 Polska, Συλλογή 2011, σ. I-3055, σκέψεις 19 έως 30), δεν μπορούν να δημιουργήσουν στις επιχειρήσεις τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ότι η συμπεριφορά τους δεν είναι αντίθετη προς την εν λόγω διάταξη. Όπως άλλωστε προκύπτει από τη διατύπωση του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, η εθνική αρχή ανταγωνισμού εξέτασε τη συμπεριφορά των εμπλεκόμενων στην κύρια δίκη επιχειρήσεων μόνον υπό το πρίσμα του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού.

43 Επομένως, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 101 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπεται να μην επιβάλλεται πρόστιμο σε επιχείρηση η οποία έχει παραβεί τη διάταξη αυτή, όταν η εν λόγω παράβαση οφείλεται σε πλάνη στην οποία τελούσε η επιχείρηση σχετικά με τη νομιμότητα της συμπεριφοράς της λόγω του περιεχομένου νομικής συμβουλής δικηγόρου ή λόγω του περιεχομένου αποφάσεως εθνικής αρχής ανταγωνισμού.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

44 Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσία αν οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού και τα εθνικά δικαστήρια που έχουν αρμοδιότητα για την εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ μπορούν να διαπιστώνουν παράβαση της διατάξεως αυτής χωρίς να επιβάλλουν πρόστιμο, όταν η εμπλεκόμενη επιχείρηση έχει ενταχθεί σε εθνικό πρόγραμμα επιείκειας.

45 Ασφαλώς, το άρθρο 5 του κανονισμού 1/2003 δεν προβλέπει ρητώς την αρμοδιότητα των εθνικών αρχών ανταγωνισμού να διαπιστώνουν παραβάσεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ χωρίς να επιβάλλουν πρόστιμο, ωστόσο δεν αποκλείει την αρμοδιότητα αυτή.

46 Εντούτοις, προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ προς το γενικό συμφέρον (βλ. απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2010, C-439/08, VEBIC, Συλλογή 2010, σ. I-12471, σκέψη 56), οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού μόνο κατ' εξαίρεση μπορούν να μην επιβάλλουν πρόστιμο σε επιχείρηση που έχει παραβεί εκ προθέσεως ή εξ αμελείας την εν λόγω διάταξη.

47 Επιπλέον, επισημαίνεται ότι, στο πλαίσιο εθνικού προγράμματος επιείκειας, η μη επιβολή προστίμου πρέπει να επιτρέπεται μόνον εφόσον το πρόγραμμα αυτό υλοποιείται κατά τρόπο που να μη θίγει την απαίτηση περί αποτελεσματικής και ομοιόμορφης εφαρμογής του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.

48 Ειδικότερα, όσον αφορά την εξουσία της Επιτροπής να μειώνει τα πρόστιμα δυνάμει του δικού της προγράμματος επιείκειας, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η μείωση προστίμου σε περίπτωση συνεργασίας επιχειρήσεων που έχουν μετάσχει σε παραβάσεις του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης δικαιολογείται μόνον εφόσον η συνεργασία αυτή διευκολύνει το έργο της Επιτροπής, το οποίο συνίσταται στη διαπίστωση της παραβάσεως και, ενδεχομένως, στην επιβολή της υποχρεώσεως παύσεώς της, ενώ από τη συμπεριφορά της επιχειρήσεως πρέπει να αποδεικνύεται επίσης πραγματικό πνεύμα συνεργασίας (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψεις 393, 395 και 396).

49 Όσον αφορά την ασυλία ή τη μη επιβολή προστίμου, η μεταχείριση αυτή, την οποία άλλωστε αφορά η υπόθεση της κύριας δίκης, προκειμένου να μη θίγει την αποτελεσματική και ομοιόμορφη εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, μπορεί να επιτρέπεται μόνο σε εντελώς εξαιρετικές περιπτώσεις, όπως στην περίπτωση που η συνεργασία της επιχειρήσεως υπήρξε καθοριστική για τον εντοπισμό και τον αποτελεσματικό κολασμό της συμπράξεως.

50 Επομένως, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 101 ΣΛΕΕ και τα άρθρα 5 και 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 έχουν την έννοια ότι, εφόσον έχει αποδειχθεί η ύπαρξη παραβάσεως του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού μπορούν κατ' εξαίρεση να διαπιστώνουν απλώς την παράβαση αυτή χωρίς να επιβάλλουν πρόστιμο, όταν η εμπλεκόμενη επιχείρηση έχει ενταχθεί σε εθνικό πρόγραμμα επιείκειας.

Επί των δικαστικών εξόδων

51 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 101 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπεται να μην επιβάλλεται πρόστιμο σε επιχείρηση η οποία έχει παραβεί τη διάταξη αυτή, όταν η εν λόγω παράβαση οφείλεται σε πλάνη στην οποία τελούσε η επιχείρηση σχετικά με τη νομιμότητα της συμπεριφοράς της λόγω του περιεχομένου νομικής συμβουλής δικηγόρου ή λόγω του περιεχομένου αποφάσεως εθνικής αρχής ανταγωνισμού.

2) Το άρθρο 101 ΣΛΕΕ και τα άρθρα 5 και 23, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα [101 ΣΛΕΕ] και [102 ΣΛΕΕ], έχουν την έννοια ότι, εφόσον έχει αποδειχθεί η ύπαρξη παραβάσεως του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού μπορούν κατ' εξαίρεση να διαπιστώνουν απλώς την παράβαση αυτή χωρίς να επιβάλλουν πρόστιμο, όταν η εμπλεκόμενη επιχείρηση έχει ενταχθεί σε εθνικό πρόγραμμα επιείκειας.

(υπογραφές)